

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ І СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ
ГЕОПОЛІТИЧНИЙ КЛУБ МОЛОДИХ УЧЕНИХ, АСПІРАНТІВ
ТА СТУДЕНТІВ імені АКАД. С. РУДНИЦЬКОГО

УКРАЇНА І СВІТ: СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ВИМІРИ

**ЗБІРНИК ПРАЦЬ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ УЧЕНИХ, АСПІРАНТІВ ТА СТУДЕНТІВ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 200-ЛІТТЮ ВІД НАРОДЖЕННЯ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

(м. Львів, 26–28 лютого 2014 р.)

Львів – 2014

адміністративні райони) треба об'єднати в цілісну адміністративну одиницю. Наприклад, місто Самбір і Самбірський район, місто Київ та Київська область. Важливо нівелювати наявність територіальних анклавів. Наприклад, місто Славутич, що розташоване у Чернігівській області, проте адміністративно підпорядковується Київській області. В регіональні центри можна перенести певні функції міста Києва (наприклад, релігійні, фінансові, управлінські).

Повинні створюватись тісні міжрайонні кооперативи, в яких кожен район зберігатиме свою незалежність, проте разом вирішуватимуться питання водо- та енергозабезпечення, освітньої й медичної сфер, ліквідація сміття і т.д. Кооперативи як модель територіальної організації працюватимуть добре, тому що техніка управління спрямована у цьому випадку на розвиток території громади.

Аналізуючи досвід реформ розвинутих країн (США, Франція, Німеччина) можна прийти до ефективності створення різноманітних округів, що не збігаються у своїх межах. Кожен округ відповідає за свою проблематику (освіта, медицина, судочинство, екологічність) та має індивідуальну адміністративно-територіальну ієрархію. Запропонований підхід не суперечить Конституційним засадам України, адже реагує на конкретні проблеми без ускладнення структури шляхом укрупнення чи диференціації певних територіальних одиниць. За умов плюралізму у системі адміністративно-територіального устрою, тобто у випадку формування окремих судових, освітніх, медичних чи інших округів, їхніми центрами якраз могли б бути ті містечка і міста, які мають найбільші ареали впливу в сільській місцевості та достатньо необхідну інфраструктуру [1, с.151].

Неодноразові зміни статусу, складу та розмірів районів, областей, міських, селищних й сільських рад мають низку негативних суспільно-географічних наслідків, подолання яких потребує конструктивних адміністративно-територіальних перетворень. При цьому, головними завданнями цих змін має бути посилення зв'язків локальних територіальних громад з районним центром, зростання функцій і статусу міських поселень, соціально-економічний розвиток сіл. Досягнення таких позитивних

результатів можливе не внаслідок докорінного адміністративно-територіального реформування, яке пропонують окремі політики (наприклад, укрупнення локальних територіальних громад та адміністративних районів за реформою Р. Безсмерного та схожі проекти нинішнього уряду), а внаслідок поміркованих і поступових змін відповідно до сформованих регіональних особливостей розселення.

Стратегія суспільно-географічного дослідження адміністративно-територіальних змін у сучасних умовах залежить від розуміння їхньої ролі в прикладних аспектах для розвитку території. Упорядкування адміністративно-територіального устрою буде тією основою для проведення інших структурних реформ.

Література

1. Дністрянська Н. І. Дуже малі міські поселення Львівської області: суспільно-географічний потенціал та перспективи розвитку: монографія / Н. І. Дністрянська, М. С. Дністрянський. – ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. – 198 с.
2. Скумін А. Політика. Місцеве самоврядування. Северодонецьк-2? / Андрій Скумін // Український тиждень, 2013. №25-26 (293-294). – С.12-13.
3. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії: підручник / О. І. Шаблій. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 444 с.

Роль ГІС-технологій у раціоналізації використання земельних ресурсів

Смірнов Ярослав Валерійович

Дарчук Костянтин Вікторович, канд. геогр. наук

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, Чернівці

Розглянуто теоретичні аспекти залучення технологій геоінформаційних систем для раціоналізації використання земельних ресурсів. Визначено основні різновиди геоінформаційних систем, які використовують у сучасних суспільно-географічних дослідженнях. Проаналізовано роль засобів веб-картографування в контексті земельно-ресурсних досліджень.

УДК 911.3 (477+100)(06)
ББК У040 (4УКР) я 431
Н-34

Друкується за ухвалою Вченої ради географічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
Протокол № 10 від 18 грудня 2013 р.

Відповідальний редактор проф. *О.І. Шаблій*

Адреса:

Україна, 79000, м. Львів, вул. Дорошенка, 41,

Львівський національний університет
імені Івана Франка, географічний факультет.

Тел.: +38 032 239 45 75

E-mail: geoklublviv@gmail.com

Н-34

Україна і світ: суспільно-географічні виміри : збірник праць
всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених,
аспірантів і студентів, присвяченої 200-літтю від народження
Тараса Шевченка (м. Львів, 26–28 лютого 2014 р.) / [відп. ред.:
проф. О. І. Шаблій]. – Львів : «Простір М», 2014. – 452 с.

До збірника наукових праць ввійшли тексти доповідей з теоретичних і
прикладних питань суспільної географії на Всеукраїнській науково-прак-
тичній конференції молодих учених, аспірантів та студентів, присвяченій
200-літтю від народження Тараса Шевченка. Серед авторів збірника
молоді науковці України і Росії.

Для тих, хто цікавиться проблемами географічної науки, науковців –
докторантів, аспірантів, студентів та учителів.

Статті подано в авторській редакції. Автори повністю відповідають за
добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, повноту і достовір-
ність матеріалів, посилань та інших відомостей.

УДК 911.3 (477+100)(06)
ББК У040 (4УКР) я 431

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2014

Олег Шаблій

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ: ГЕОПОЕТИКА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Ще до Першої світової війни виникли декілька наукових
напрямків, у назві яких був терміноелемент “гео”, тобто “геогра-
фічний”. Серед них “геополітика”, “геософія” і “геопоетика”.
Тепер їх значно більше: є “геометод”, “геоекономіка”, “геосоціо-
логія”, “геостратегія”, “геопсихологія” та ін. Сьогодні найбільший
розвиток отримали “геополітика” і “геоекономіка”. Лише
у ХХІ ст. почала інтенсивно розвиватися “геософія” (праці
вихованця кафедри економічної і соціальної географії Львівського
національного університету ім. І. Франка Юрія Кисельова).
Поки що в тіні залишається “геопоетика” як міждисциплінарний
напрямок. Точніше – як дисципліна, що мала б формуватися на межі
географічної, літературної та психологічної наук. Французький
учений *Кеннот Байт (Kennoth White)* розглядав геопоетику
як написання текстів про подорожі, особливо в екстремальних
географічних умовах. Український культуролог *Ігор Сидоренко*
(*Сід*) вважав, що геопоетика – це наукова дисципліна, яка досліджує
культурне тяжіння і структурування людського простору. Тобто на
протигагу геополітиці вона ближча до геософії.

Поки що теоретичні і методологічні підстави геопоетики не
створені. Тому аналізувати геопоетичні візії можна лише на підставі
вивчення поезій великих поетів минувшини і сучасності. Для нас
українців таким поетом, що є моральним авторитетом українства
і несе у собі найпотужний код нації, став Тарас Шевченко. Мало
не кожний поетичний твір, крім народнописенної мелодики
та національного змісту, характеризується хронотопсами –
просторово-часовими вимірами (координатами), на які “нанизано”
метафоричні, міфологічні та ціннісні смисли.

Які географічні аспекти простежуються у поетичній творчості
Т. Г. Шевченка? Це зокрема:

а) географічні поля і географічні вектори. Земне геополе,
окреслене у Шевченка по контуру: Америка (Вашингтон) – Швеція

адміністративні райони) треба об'єднати в цілісну адміністративну одиницю. Наприклад, місто Самбір і Самбірський район, місто Київ та Київська область. Важливо нівелювати наявність територіальних анклавів. Наприклад, місто Славутич, що розташоване у Чернігівській області, проте адміністративно підпорядковується Київській області. В регіональні центри можна перенести певні функції міста Києва (наприклад, релігійні, фінансові, управлінські).

Повинні створюватись тісні міжрайонні кооперативи, в яких кожен район зберігатиме свою незалежність, проте разом вирішуватимуться питання водо- та енергозабезпечення, освітньої й медичної сфер, ліквідація сміття і т.д. Кооперативи як модель територіальної організації працюватимуть добре, тому що техніка управління спрямована у цьому випадку на розвиток території громади.

Аналізуючи досвід реформ розвинутих країн (США, Франція, Німеччина) можна прийти до ефективності створення різноманітних округів, що не збігаються у своїх межах. Кожен округ відповідає за свою проблематику (освіта, медицина, судочинство, екологічність) та має індивідуальну адміністративно-територіальну ієрархію. Запропонований підхід не суперечить Конституційним засадам України, адже реагує на конкретні проблеми без ускладнення структури шляхом укрупнення чи диференціації певних територіальних одиниць. За умов плюралізму у системі адміністративно-територіального устрою, тобто у випадку формування окремих судових, освітніх, медичних чи інших округів, їхніми центрами якраз могли б бути ті містечка і міста, які мають найбільші ареали впливу в сільській місцевості та достатньо необхідну інфраструктуру [1, с.151].

Неодноразові зміни статусу, складу та розмірів районів, областей, міських, селищних й сільських рад мають низку негативних суспільно-географічних наслідків, подолання яких потребує конструктивних адміністративно-територіальних перетворень. При цьому, головними завданнями цих змін має бути посилення зв'язків локальних територіальних громад з районним центром, зростання функцій і статусу міських поселень, соціально-економічний розвиток сіл. Досягнення таких позитивних

результатів можливе не внаслідок докорінного адміністративно-територіального реформування, яке пропонують окремі політики (наприклад, укрупнення локальних територіальних громад та адміністративних районів за реформою Р. Безсмерного та схожі проекти нинішнього уряду), а внаслідок поміркованих і поступових змін відповідно до сформованих регіональних особливостей розселення.

Стратегія суспільно-географічного дослідження адміністративно-територіальних змін у сучасних умовах залежить від розуміння їхньої ролі в прикладних аспектах для розвитку території. Упорядкування адміністративно-територіального устрою буде тією основою для проведення інших структурних реформ.

Література

1. Дністрянська Н. І. Дуже малі міські поселення Львівської області: суспільно-географічний потенціал та перспективи розвитку: монографія / Н. І. Дністрянська, М. С. Дністрянський. – ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. – 198 с.
2. Скумін А. Політика. Місцеве самоврядування. Северодонецьк-2? / Андрій Скумін // Український тиждень, 2013. №25-26 (293-294). – С.12-13.
3. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії: підручник / О. І. Шаблій. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 444 с.

Роль ГІС-технологій у раціоналізації використання земельних ресурсів

Смірнов Ярослав Валерійович

Дарчук Костянтин Вікторович, канд. геогр. наук

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, Чернівці

Розглянуто теоретичні аспекти залучення технологій геоінформаційних систем для раціоналізації використання земельних ресурсів. Визначено основні різновиди геоінформаційних систем, які використовують у сучасних суспільно-географічних дослідженнях. Проаналізовано роль засобів веб-картографування в контексті земельно-ресурсних досліджень.

Ключові слова: земельні ресурси, ГІС, раціональне землекористування.

At publication considered theoretical aspects of bringing geographic information systems technologies to streamline use of land resources. Identified the main types of geographic information systems used in today's socio-geographical research and analyzed the role of web-mapping technologies in the context of land resource studies.

Key words: land resources, GIS, sustainable land use.

Для комплексного вирішення питань регіонального землекористування треба опрацювати значні обсяги вихідної (насамперед статистичної та картографічної) інформації. У багатьох випадках її використання неодноразове: при вивченні змін компонентів природи, розробці природоохоронних заходів і прогнозів розвитку регіону, при проведенні порівняльного, зокрема ретроспективного аналізу тощо. Важливою умовою підвищення ефективності розробок є широке використання засобів обчислювальної техніки та автоматичних пристроїв. Впровадження новітніх технологій ставить за мету насамперед скоротити терміни виконання робіт, особливо коли постає необхідність розробки декількох варіантів розвитку процесів та явищ у регіоні, надає нові перспективи для ширшого та якісного використання географічних інформаційних систем (ГІС) у господарській практиці [5].

Різногалузеве використання ГІС привело до багатогранного тлумачення самого поняття, яке розкривається у сучасній науковій літературі. Ми схилиємось до класичної дефініції цього поняття, а саме ГІС – програмно-апаратний комплекс, що виконує збір, відображення, обробку та поширення інформації про просторово розподілені об'єкти, якими є об'єкти нерухомості та явища на основі електронних карт, пов'язаних з ними баз даних і супутніх матеріалів [1].

У самій організації ГІС виокремлюють три важливі складові: змістовну, організаційну та технічну. Перші дві складові тісно взаємопов'язані, їхньому виділенню сприяють відповідні цільові функції ГІС за призначенням. Вони загалом й визначають методи організації збору, обробки, збереження та видачі даних, які

подають у різній формі та в необхідному територіальному або ж галузевому аспектах. Досліджуючи галузевий аспект, доводиться обробляти значні масиви різнопланової геопросторової інформації, яка в генералізованому вигляді відображена в матеріалах органів державної статистики та управлінь земельних ресурсів різного ієрархічного рівня. Сьогодні доволі широко використовують матеріали дистанційного зондування Землі.

Із використанням можливостей обчислювальної техніки і технологій ГІС можна швидко та якісно охарактеризувати стан природно-господарських комплексів за інтенсивністю їхнього залучення в господарській діяльності, правовими обмеженнями й іншими чинниками, визначити ступінь придатності земель для різного цільового використання тощо. Як приклад можна навести веб-сервіс «Публічна кадастрова карта України», який в режимі реального часу виконує моніторинг земель різного цільового використання [3].

Завданням суспільної географії у цьому випадку є об'єктивне врахування всіх, інколи навіть суперечливих чинників і на цій підставі прийняття такого рішення, яке б задовольнило всі сторони процесу, з урахуванням існуючого господарського навантаження на територію з дотриманням екологічних вимог. Враховуючи те, що вся інформація про земельні ресурси має просторову прив'язку, безумовно, як базову інформаційну технологію в цьому випадку найдоцільніше використовувати ГІС-системи. Застосування ГІС-технологій як методу одержання результатів щодо стану довкілля не має собі рівних із-поміж інших методичних прийомів, тому потрібно їх використовувати насамперед під час моніторингу навколишнього середовища, формування його якісної характеристики, управління природними ресурсами, моделювання екологічних процесів у навколишньому середовищі та проведення невідкладних заходів щодо поліпшення його стану [4].

Для організації раціонального використання та охорони земель потрібні експертна інформація й системні дослідження, які треба зберігати в базі даних для подальшого аналізу, набуття знань на майбутнє. Для цього дуже важливе використання сучасних ГІС-технологій, за допомогою яких можна відстежувати

зміни у створенні моделі раціонального землекористування, контролювати та вдосконалювати її. Досвід зарубіжних країн свідчить, що впровадження автоматизації в систему управління землекористуванням підвищує ступінь стандартизації при зборі й опрацюванні земельно-кадастрових даних, прискорить ідентифікацію земель, скорочує витрати, пов'язані зі збереженням земельно-кадастрової інформації, попереджує непотрібне дублювання, спрощує доступ до даних про земельні ділянки та права на них; об'єктивізує оцінку й аналіз ринкової та орендної вартості землі, підготовку резервних копій реєстрів, створює внутрішній механізм контролю якості [2].

Сучасний розвиток ГІС-картографування як однієї зі складових ГІС-систем, представлений великим різноманіттям програмних засобів. Програмні ГІС-продукти, які використовують для забезпечення раціоналізації землекористування досить різноманітні. Проте практично всі ГІС, тією чи іншою мірою, дають користувачеві інструментарій для створення і підтримки цифрових карт, інтегруючи інформацію з різних джерел. Крім того, широке використання літературних і статистичних джерел потребує застосування інших програмних продуктів, які допомогли б опрацювати наявні первинні дані та отримані результати.

Використання набору засобів веб-картографування (наприклад, Open Street Map) разом із переглядачами космічних знімків супутників різної роздільної здатності (наприклад, Google Earth) дають змогу сформулювати повне уявлення про кількісні показники, уточнити сучасні межі й положення природно-географічних і соціально-економічних об'єктів картографування. Крім того, необмежені можливості оверлейного аналізу та широкий спектр візуалізації отриманих результатів забезпечує провідні місця ГІС-засобів у географічних дослідженнях земельних ресурсів.

Література

1. Берлянт А. М. Геоинформационное картографирование. / А. М. Берлянт. – М. : Астрея, 1997. – 64 с.
2. Дарчук К. В. Стрижневі аспекти застосування ГІС-продуктів у землеустрої. / К. В. Дарчук. // Науковий вісник Чернівецького

університету : збірник наукових праць. Географія. – Чернівці, 2009. – Вип. 459. – С. 95-98.

3. Солярчук Д. І. Геоінформаційні системи і технології в прогнозуванні використання та охорони земель. / Д. І. Солярчук. // Матеріали міжнародного науково-практичного форуму "Екологічні, технологічні та соціально-технічні бази АПК" (м. Львів, 17-18 вересня 2008 р.) – Львів : Львівський національний аграрний університет, 2008. – С. 505-508.

4. Сохнич А. Я. Використання геоінформаційних технологій для моніторингу земель. / А. Я. Сохнич, М. С. Богіра, Л. М. Козаченко. // Вісник Львів. держ. аграр. ун-ту : землевпорядкування і земельний кадастр. – 2007. – №10. – С. 299-303.

5. Ступень М. Г. Застосування ГІС-технологій у сфері земельного кадастру та землеустрою. / М. Г. Ступень, Р. М. Курильцев, Р. Б. Таратула. // Науково-виробничий журнал "Землевпорядний вісник". – 2009. – №11. – С. 45-47.

Територіальні особливості сецесіонистської активності в Західній Європі: гео економічний аспект

Лисенко Ганна Василівна

Таврійський національний університет
імені В.І. Вернадського, Сімферополь

Науковий керівник: канд. геогр. наук, доц. Ожегова Л.О.

Розглянуто вплив такого гео економічного чинника як наявність розвіданих запасів нафти на прояви сецесіонистської активності в країнах Західної Європи.

Ключові слова: гео економіка, сецесіонизм, нафта, Західна Європа.

The paper examines the influence of geo-economic factors such as availability of proven oil reserves on the development of secessionist activity in the Western Europe.

Key words: geo-economy, secessionism, oil, Western Europe.

Світовий попит на нафту як один з найзначущіший геостратегічний природний ресурс на стику ХХ - ХІ ст. продовжує

Яйчун Юлія Миколаївна Географія весільного туризму як новий напрямок туристично-країнознавчих досліджень	142
Геваковська Марія Романівна Суспільно-географічне дослідження впливу туризму на зайнятість населення: формулювання проблеми	148
Фінчук Анна Костянтинівна Кластери як форма туристично-рекреаційного господарства	154
Стефаник Уляна Степанівна Географічні аспекти демографічного старіння в Україні	160
Перегида Юлія Андріївна Проблеми та особливості бідності як соціально- економічної категорії в Україні	165
Беценко Валентина Олександрівна, Зарубина Антоніна Володимирівна Титанова промисловість в Україні: становлення та перспективи розвитку	171
Івасик Сергій Анатолійович Авіаційна промисловість України: стан розвитку та перспективи	177
Ігнатенко Євгеній Васильович Транзитні функції морських портів України	185
Гаман Наталя Олександрівна Транспортні вантажні логістичні потоки в Україні: картографічний аспект функціонування	192
Козак Тарас Ігорович Концепція адміністративно-територіальної реформи	196
Смірнов Ярослав Валерійович Дарчук Костянтин Вікторович Роль ГІС-технологій у раціоналізації використання земельних ресурсів	201

Лисенко Ганна Василівна Територіальні особливості сецесіонистської активності в Західній Європі: гео економічний аспект	205
Карпенко Олександра Олександрівна Реалізація краєзнавчого принципу на уроках географії як чинник формування якостей ініціативно-творчої особистості	211
Майстер Андрій Анатолійович Основні методичні підходи до кількісної оцінки рівня господарської освоєності території	219
Сергєєва Наталя Петрівна Вивчення суспільно-географічних функцій території регіону засобами геоінформаційної системи ArcGIS	224

СЕКЦІЯ “Крає- і країнознавчі студії”

Ярошевич Мар'яна Андріївна Економіко-географічні проблеми західного регіону України у дослідженнях С. Рудницького	232
Вовк Ірина Володимирівна Особливості галузево-компонентної структури промисловості регіону (на матеріалах Львівської області)	236
Баріло Ірина Миколаївна Типізація геодемографічного процесу Полтавської області	243
Корчинська Жанна Михайлівна Демографічна ситуація в Закарпатській області	248
Кулешова Ганна Олександрівна, Озерська Тетяна Володимирівна Аналіз факторів розвитку Харківської міської агломерації	255

Наукове видання

УКРАЇНА І СВІТ:
СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ВИМІРИ

ЗБІРНИК ПРАЦЬ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ УЧЕНИХ, АСПІРАНТІВ ТА СТУДЕНТІВ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 200-ЛІТТЮ

ВІД НАРОДЖЕННЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

(м. Львів, 26–28 лютого 2014 р.)

Відповідальний редактор
проф. О.І.Шаблій

Друкується за ухвалою Вченої ради географічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка.

Протокол № 10 від 18 грудня 2013 р.

Комп'ютерна верстка: к.г.н. Тарас Кравець

Дизайн обкладинки: Ігор Тарай

Підписано до друку 07.02.2014 р.

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк різогр.

Гарнітура Times. Умовн. друк. арк. 21,2+0,9.

Тираж 100. Зам. №02/05.

Друк ТзОВ «Простір М»

Свідоцтво ДК №2167 від 21.04.2005 р.

79000, м. Львів, вул. Чайковського, 27